

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (kilencedik tanács)

2023. április 20.*

„Előzetes döntéshozatal – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – 93/13/EGK irányelv – 3–6. cikk – Valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelési szempontjai – Átláthatósági követelmény – Csoportos biztosítási szerződés – A fogyasztó tartós keresőképtelensége – Tájékoztatási kötelezettség – A biztosítás kockázat fedezetét kizáró vagy korlátozó szerződési feltétel közlésének hiánya”

A C-263/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Supremo Tribunal de Justiça (legfelsőbb bíróság, Portugália) a Bírósághoz 2022. április 20-án érkezett, 2022. április 8-i határozatával terjesztett elő

az **Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida SA**

és

LP

között,

a **Banco Comercial Português SA**,

a **Banco de Investimento Imobiliário SA**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (kilencedik tanács),

tagjai: L. S. Rossi tanácselnök, S. Rodin és O. Spineanu-Matei (előadó) bírák,

főtanácsnok: P. Pikamäe,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

* Az eljárás nyelve: portugál.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- LP képviseletében E. Abreu advogada,
- a portugál kormány képviseletében P. Barros da Costa, L. Medeiros, A. Pimenta és A. Rodrigues, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében I. Melo Sampaio, I. Rubene és N. Ruiz García, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 3. cikke (1) és (3) bekezdésének, 4. cikke (2) bekezdésének és 5. cikkének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 Ezt a kérelmet az Ocidental – Companhia Portuguesa de Seguros de Vida SA (a továbbiakban: Ocidental), egy portugáliai székhelyű biztosítótársaság és LP, egy fogyasztó közötti jogvitában terjesztették elő, amely arra vonatkozott, hogy LP mint biztosított tartós keresőképtelenné válását követően az Ocidental megtagadta egy kölcsönszerződés törlesztőrészeinek megfizetését, mivel állítása szerint az Ocidental és LP közötti biztosítási szerződés semmis, illetve alkalmazhatatlan.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv tizenhatodik és huszadik preambulumbekkezdése szerint:

„[...] mivel a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet fordítanak a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy szolgáltatást a fogyasztó külön megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére; mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el;

[...]

[...] a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; [...] a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és [...] kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni;”

4 Ezen irányelv 3. cikke szerint:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.

[...]

(3) A melléklet tartalmazza azoknak a feltételeknek a jelzésszerű és nem teljes felsorolását, amelyek tisztességtelennek tekinthetők.”

5 Az említett irányelv 4. cikkének szövege a következő:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ.

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.”

6 Ugyanezen irányelv 5. cikke a következőket mondja ki:

„Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezés az irányadó. Ez az értelmezési szabály nem alkalmazandó a 7. cikk (2) bekezdésében említett eljárások vonatkozásában.”

7 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

8 Ezen irányelvnek „A 3. cikk (3) bekezdésében említett feltételek” című melléklete a következőképpen szól:

„(1) Azok a feltételek, amelyek tárgya vagy hatása az, hogy:

[...]

i) a fogyasztót visszavonhatatlanul kötelezik olyan feltételek vonatkozásában, amelyek alapos megismerésére nem volt tényleges lehetősége a szerződés megkötése előtt;

[...]

[...]”

A portugál jog

A 176/95. sz. törvényerejű rendelet

- 9 Az 1995. július 26–i Decreto-Lei n° 176/95 (Estabelece regras de transparência para a actividade seguradora e disposições relativas ao regime jurídico do contrato de seguro) (a biztosítási tevékenység átláthatóságának szabályaira és a biztosítási szerződésre vonatkozó rendelkezésekről szóló 176/95. sz. törvényerejű rendelet) (*Diário da República* I., I-A. sorozat, 171. sz., 1995. július 26., 4740. o.) „Csoportos biztosítás” című 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A csoportos biztosítások esetében a szerződő fél köteles a biztosítottakat a szerződésben szereplő fedezetről és kizárásokról, a biztosítási esemény esetén fennálló jogokról és kötelezettségekről, valamint az e téren esetlegesen bekövetkező későbbi módosításokról a biztosító által kidolgozott minta szerint tájékoztatni.

(2) A szerződő fél feladata annak bizonyítása, hogy az előző bekezdésben megjelölt információk közlése megtörtént.

(3) A járulékalapú csoportos biztosítások esetében, amennyiben a szerződő fél az (1) bekezdésben foglaltaknak nem tesz eleget, köteles a biztosított által fizetendő díjrészt a saját költségén átvállalni anélkül, hogy ez utóbbi bármilyen fedezetet elveszítene, mindaddig, amíg nem bizonyítja, hogy e kötelezettségének eleget tett.

(4) A szerződés előírhatja, hogy a biztosítottak tájékoztatásának (1) bekezdésben említett kötelezettségét a biztosítótársaság vállalja magára.

(5) A csoportos biztosítások esetében a biztosítótársaságnak a biztosítottak kérésére a szerződés megfelelő megértéséhez szükséges valamennyi információt a rendelkezésükre kell bocsátania.”

A 446/85. sz. törvényerejű rendelet

- 10 Az 1985. október 25-i Decreto-Lei n.o 446/85 (Institui o regime jurídico das cláusulas contratuais gerais) (az általános szerződési feltételek jogi szabályozásáról szóló 446/85. sz. törvényerejű rendelet; *Diário da República* I., I-A. sorozat, 246. sz., 1985. október 25., 3533. o.) „Közlés” című 5. cikke szerint:

„(1) Az általános szerződési feltételek teljes szövegét közölni kell a szerződéshez csatlakozó azon személyekkel, akiknek pusztán alá kell írniuk vagy el kell fogadniuk e szerződési feltételeket.

(2) A szerződés általános feltételeit a megfelelő módon és kellő időben kell közölni annak érdekében, hogy azt – a szerződés jelentőségére, valamint a szerződési feltételek terjedelmére és összetettségére tekintettel – bármely szokásos gondossággal eljáró személy teljeskörűen és ténylegesen megismerhesse.

(3) Az általános szerződési feltételeket a másik fél rendelkezésére bocsátó szerződő fél köteles annak bizonyítására, hogy azokat megfelelően és ténylegesen közölte.”

11 E törvényerejű rendelet 8. cikke értelmében:

„Az egyedi szerződésekből kizártnak kell tekinteni:

a) azon szerződési feltételeket, amelyeket nem az 5. cikknek megfelelően közöltek;

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 12 LP és házastársa kölcsönszerződést kötött a Banco de Investimento Imobiliário SA-val (a továbbiakban: bank). Ennek keretében egy csoportos biztosítási szerződéshez (a továbbiakban: biztosítási szerződés) csatlakoztak, amely e bank, mint szerződő fél, és az Ocidental biztosítótársaság között jött létre, amelynek értelmében LP tartós keresőképtelensége esetén az Ocidental köteles megfizetni az e kölcsönszerződés törlesztőrészleteit.
- 13 Az említett kölcsönszerződés teljesítése során LP tartósan keresőképtelenné vált. Az Ocidental azonban megtagadta e biztosítási szerződés teljesítését azzal az indokkal, hogy e szerződés érvénytelen az LP egészségi állapotára vonatkozó, a biztosítási szerződés megkötésének időpontjában tett pontatlan és/vagy hiányos nyilatkozatok miatt. Az Ocidental hivatkozott az említett biztosítási szerződés azon feltételei alkalmazhatóságára is, amelyek kizárják a biztosított azon tartós keresőképtelensége kockázatának fedezését, amely az e biztosítási szerződés megkötése előtti betegségéből ered.
- 14 LP kérelmet nyújtott be, amely lényegében arra irányult, hogy kötelezzék az Ocidentalt, hogy fizesse meg a bank részére a kölcsön LP tartós keresőképtelensége után fennmaradó összegét, valamint a kölcsön azon törlesztőrészleteit, amelyeket ezen időponttól neki és házastársának kellett a bank részére megfizetnie. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben szereplő információk szerint LP a keresetének alátámasztására azzal érvelt, hogy a biztosítási szerződéshez való csatlakozási ajánlatban szereplő egészségügyi adatokat az a banki alkalmazott töltötte ki, aki a szerződést aláírás céljából átadta neki, hogy ő, LP, nem töltött ki semmilyen, az egészségi állapotára vonatkozó kérdőívet, és hogy ő írta alá a csatlakozásra vonatkozó ajánlatot. A biztosított kockázat fedezetének kizárására vonatkozó egyetlen szerződési feltételt sem olvastak fel, és nem is magyaráztak el neki. Ezért a kizárásra vonatkozó szerződési feltételeket nem létezőnek és joghatás nélkülinek kell tekinteni.
- 15 A bank számára megengedték, hogy LP kérelmeinek támogatása végett beavatkozzon az eljárásba.
- 16 Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy LP pontatlan vagy hiányos nyilatkozatai miatt a biztosítási szerződés semmis, és elutasította LP kérelmét.
- 17 Az LP által ezen elutasító határozat ellen benyújtott fellebbezésnek részben helyt adott a Tribunal da Relação do Porto (portói fellebbviteli bíróság, Portugália), amely a 446/85. sz. törvényerejű rendeletet alkalmazva – de anélkül, hogy a kérdést a 176/95. sz. törvényerejű rendelet által létrehozott csoportos biztosításra vonatkozó különös szabályozás fényében vizsgálta volna – lényegében úgy ítélte meg, hogy a biztosítási szerződés érvényes, de a biztosított kockázat fedezetét kizáró szerződési feltételeket nem létezőnek kell tekinteni, mivel azokat nem közölték LP-vel.

- 18 Az Ocidental fellebbezést nyújtott be e határozattal szemben a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Supremo Tribunal de Justiça-hoz (legfelsőbb bíróság, Portugália).
- 19 E bíróság úgy véli, hogy az alapügy központi kérdése az, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló körülmények között a biztosító köteles-e közölni a biztosítási szerződésben részt vevő féllel e szerződés feltételeit, ideértve a szerződés érvénytelenségére vonatkozó feltételeket és a biztosított kockázatra vonatkozó fedezet kizárására vagy korlátozására vonatkozó szerződési feltételeket is. Továbbá azt is tisztázni kell, hogy a biztosítótársasággal szemben lehet-e hivatkozni a szerződő fél – azaz a bank – e kötelezettségének megszegésére, abban az esetben, ha ez a tájékoztatási kötelezettség a szerződő felet terheli.
- 20 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a portugál ítélkezési gyakorlat nem egyhangú. Az egyik megközelítés szerint a 176/95. sz. törvényerejű rendelettel létrehozott, a csoportos biztosításra vonatkozó jogszabályi rendszer olyan különös szabályozásnak minősül, amely kizárja a 446/85. sz. törvényerejű rendelet szerinti, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételekre vonatkozó általános szabályozás alkalmazását. Ebből következik, hogy a biztosítót nem kötik a csoportos biztosítási szerződés általános szerződési feltételeiben foglalt tájékoztatási és közlési kötelezettségek – amelyek a 176/95. sz. törvényerejű rendelet 4. cikke szerint a szerződő felet terhelik –, következésképpen a biztosított nem hivatkozhat a biztosítóval szemben e kötelezettségek megszegésére.
- 21 Az ítélkezési gyakorlat egy másik megközelítése szerint e különös szabályozás nem zárja ki a 446/85. sz. törvényerejű rendeletben meghatározott általános szabályozás alkalmazását. Az említett általános szabályozás a szerződés általános feltételeinek a tagokkal való közlésére vonatkozó kötelezettséget és ennek elmulasztása esetén a tagok kizárását írja elő. A kérdést előterjesztő bíróság szerint tehát vagy úgy kell tekinteni, hogy a biztosítót kötik az említett tájékoztatási és közlési kötelezettségek, vagy pedig úgy, hogy ugyanezen kötelezettségek szerződő fél általi be nem tartására hivatkozni lehet a biztosítóval szemben.
- 22 A Bíróság ítélkezési gyakorlatára hivatkozva a kérdést előterjesztő bíróság kétségeit fejezi ki a jelen ítélet 20. pontjában kifejtett első megközelítésnek a 93/13 irányelv által nyújtott fogyasztóvédelem – nemzeti bíróság által biztosítandó – hatékony érvényesülésével való összeegyeztethetőségét illetően, különös tekintettel a szerződési feltételek átláthatóságának és tisztességtelen jellegének értékelésére vonatkozó kötelezettségére.
- 23 E körülmények között a Supremo Tribunal de Justiça (legfelsőbb bíróság, Portugália) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] (20) preambulumbekzdésével összefüggésben ugyanezen irányelv 5. cikkét – amely úgy rendelkezik, hogy »a fogyasztónak ajánlott [...] feltételeknek [mindig] világosnak és érthetőnek kell lenniük« –, hogy az megköveteli, hogy a fogyasztónak mindig lehetősége legyen arra, hogy valamennyi szerződési feltételről tudomást szerezzen?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a [93/13 irányelv] 4. cikkének (2) bekezdését – amely a szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó szerződési feltételek vizsgálata alóli kizárás követelményeként előírja, hogy »ezek a feltételek világosak és érthetőek« legyenek –, hogy az megköveteli, hogy a fogyasztónak mindig lehetősége legyen arra, hogy e szerződési feltételekről tudomást szerezzen?

- 3) Egy olyan nemzeti jogszabállyal összefüggésben, amely lehetővé teszi a szerződés elsődleges tárgyának meghatározására vonatkozó, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek tisztességtelen jellegének bírósági felülvizsgálatát: i) ellentétes-e a [93/13 irányelv] 3. cikk (3) bekezdésében említett példálózó felsorolás i) pontjával összefüggésben értelmezett ugyanezen cikk (1) bekezdésével az, hogy a járulékalapú csoportos biztosítási szerződés keretében a biztosítótársaság a biztosítottal szemben a biztosítással fedezett kockázatot kizáró vagy korlátozó olyan szerződési feltételt érvényesíthessen, amelyről a biztosítottat nem tájékoztatta, és amelyet ezért a biztosítottnak nem volt lehetősége megismerni; ii) azt az esetet is ideértve, amikor ezzel egyidejűleg a nemzeti jogszabályok értelmében a szerződési feltételekre vonatkozó közlési és tájékoztatási kötelezettség megsértése esetén a biztosított személyt ért kár megtérítéséért való felelősség a szerződő felet terheli, ami azonban nem hozza a biztosított személyt abba a helyzetbe, amelyben a biztosítási fedezet fennállása esetén lenne?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első és a második kérdésről

- 24 Első és második kérdésével, amelyeket célszerű együttesen vizsgálni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét ezen irányelv huszadik preambulumbekkezdésével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy a fogyasztó számára mindig lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződéskötést megelőzően megismerhesse az e szerződés elsődleges tárgyára vonatkozó feltételeket, vagy akár az említett szerződés valamennyi feltételét.
- 25 Ezen irányelv 5. cikkének első mondata értelmében a fogyasztókkal kötött szerződések írásba foglalt feltételeit minden esetben világosan és érthetően kell megfogalmazni. A Bíróság már kimondta, hogy ez a követelmény ugyanolyan hatályú, mint az említett irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében foglalt követelmény, amely az utóbbi rendelkezésben előírt kivételt a nemzeti bíróság által az ilyen, különösen a szerződés fő tárgyára vonatkozó feltételek tisztességtelenségének vizsgálatára irányuló mechanizmushoz köti, feltéve, hogy e feltételeket világosan és érthetően fogalmazták meg (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 69. pont; 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 46. pont).
- 26 A Bíróság kifejtette, hogy a szerződési feltételek átláthatóságának e rendelkezésekből eredő követelményét kiterjesztően kell értelmezni, és az nem korlátozható kizárólag e feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére. Ez a követelmény azt írja elő, hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó megértse e szerződési feltétel konkrét működését, és így pontos és érthető kritériumok alapján felmérje az ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt, potenciálisan jelentős gazdasági következményeit (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-609/19, EU:C:2021:469, 42. és 43. pont; 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 63. és 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 27 Ami azt az időpontot illeti, amikor ezeket az információkat a fogyasztó tudomására kell hozni, a Bíróság már kimondta, hogy a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az ilyen szerződés megkötése előtt a szerződési feltételekre és a szerződéskötés következményeire vonatkozó

tájékoztatás, mivel a fogyasztó többek között e tájékoztatás alapján dönti el, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeknek elkötelezi-e magát (lásd ebben az értelemben: 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítéletek, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2023. január 12-i D. V. [Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve] ítélet, C-395/21, EU:C:2023:14, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 28 Így egy olyan ügyben, amelyben – az alapügyhöz hasonlóan – a fogyasztó egy kölcsönszerződés megkötésekor csoportos biztosítási szerződéshez csatlakozott, a Bíróság megállapította, hogy a szerződési feltételek átláthatóságára vonatkozó követelmény betartása szempontjából a szerződés megkötését megelőzően a kötelezettségvállalás feltételeiről adott tájékoztatás alapvető fontosságú a fogyasztó számára, valamint különösen a kölcsönfelvevő teljes keresőképtelensége esetén a hitelezőt megillető törlesztőrészletek átvállalására vonatkozó mechanizmus részleteinek ismertetése, hogy a fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján tudja felmérni a számára ebből eredő gazdasági következményeket. Ez a tájékoztatás és ismertetés ugyanis szükséges ahhoz, hogy a szóban forgó szerződési feltétel tartalmát a fogyasztó megértse, hiszen nem követelhető meg tőle, hogy a kapcsolt szerződések megkötésekor a biztosítási szerződés által fedezett kockázatok mértékét illetően ugyanolyan körültekintően járjon el, mint ha a biztosítási szerződést és a kölcsönszerződést külön-külön kötötte volna meg (lásd ebben az értelemben: 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 41. és 48. pont).
- 29 Mivel azonban a szerződési feltételek átláthatóságának a Bíróság által így módon értelmezett követelménye magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy a fogyasztó számára a szerződés megkötése előtt minden olyan információt meg kell adni, amely ahhoz szükséges, hogy a fogyasztó megértse e feltételek gazdasági következményeit, és a tények teljes ismeretében döntsön a szerződéses kötelezettségvállalásról, ez a követelmény szükségszerűen előfeltételezi, hogy a fogyasztó a szerződés megkötése előtt megismerhesse a szerződés valamennyi feltételét.
- 30 Ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy ezek a feltételek a szerződés fő tárgyához kapcsolódnak-e, vagy sem. Ahhoz ugyanis, hogy a fogyasztó – az említett átláthatósági követelmény céljával összhangban – a tények teljes ismeretében dönthessen arról, hogy az eladó vagy szolgáltató által előzetesen megfogalmazott feltételeket magára nézve kötelezőnek tekinti-e, e döntés meghozatala előtt feltétlenül meg kell ismernie az említett szerződés egészét, mivel a szerződés feltételeinek összessége határozza meg többek között a fogyasztót ugyanezen szerződés alapján terhelő jogokat és kötelezettségeket. A Bíróság ugyanakkor már egyértelművé tette, hogy ez a követelmény akkor is alkalmazandó, ha valamely szerződési feltétel a szerződés fő tárgyára vonatkozik (lásd ebben az értelemben: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítéletet, C-125/18, EU:C:2020:138, 46. és 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 31 A szerződés összes feltételének előzetes megismerésére vonatkozó követelményt végeredményben egyértelműen hangsúlyozza a 93/13 irányelv huszadik preambulumbekzdése, amelynek értelmében a szerződéseket nemcsak egyszerű és érthető nyelven kell megfogalmazni, hanem a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt. Az uniós jogalkotó tehát hangsúlyozta annak fontosságát, hogy a szerződés összes feltételét előzetesen meg kell ismerni, hogy a fogyasztó a tények teljes ismeretében dönthessen arról, hogy ezeket a feltételeket magára nézve kötelezőnek ismeri-e el.
- 32 Továbbá, ha a kérdést előterjesztő bíróság arra hivatkozik, hogy a csoportos biztosításra vonatkozó portugál szabályozás az ítélkezési gyakorlat bizonyos értelmezése szerint olyan *lex specialis*-nak minősül, amely kizárja az egyedileg meg nem tárgyalta feltételekre vonatkozó

általános szabályozás alkalmazását, emlékeztetni kell arra, hogy a szerződési feltételek átláthatóságának a 93/13 irányelvben előírt követelménye nem mellőzhető azon az alapon, hogy létezik egy bizonyos típusú szerződésre alkalmazandó különös jogi szabályozás. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a 93/13 irányelv a szerződő felek minősége alapján határozza meg azokat a szerződéseket, amelyekre alkalmazandó (lásd ebben az értelemben: 2019. március 21-i Pouvin és Dijoux ítélet, C-590/17, EU:C:2019:232, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2021. június 10-i X Bank végzés, C-198/20, nem tették közzé, EU:C:2021:481, 24. pont).

- 33 E tekintetben emlékeztetni kell arra is, hogy az uniós joggal összhangban álló értelmezés elve megköveteli, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörük keretei között tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy a belső jog egészére tekintettel és a belső jogban elismert értelmezési módszerek alkalmazásával biztosítsák a szóban forgó irányelv teljes érvényesülését, és annak céljával összhangban álló eredményre jussanak (2018. november 6-i Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften ítélet, C-684/16, EU:C:2018:874, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 34 A fenti megfontolásokra tekintettel az első és a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelvnek az ezen irányelv huszadik preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a fogyasztó számára mindig lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződéskötést megelőzően megismerhesse a szerződésben szereplő összes feltételt.

A harmadik kérdésről

- 35 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a nemzeti bíróságok és a Bíróság között az EUMSZ 267. cikkel bevezetett együttműködés keretében a Bíróság feladata, hogy a nemzeti bíróságnak az előtte folyamatban lévő ügy eldöntéséhez érdemi választ adjon. Ennek érdekében adott esetben a Bíróságnak át kell fogalmaznia az elé terjesztett kérdéseket, és e kontextusban értelmeznie kell az uniós jog minden olyan rendelkezését, amelyre a nemzeti bíróságoknak az eléjük terjesztett jogviták eldöntése érdekében szükségük van, még akkor is, ha e bíróságok az általuk feltett kérdésekben nem jelölik meg kifejezetten ezeket a rendelkezéseket (lásd különösen: 2018. október 4-i Kamenova ítélet, C-105/17, EU:C:2018:808, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 36 E tekintetben először is meg kell állapítani, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a harmadik kérdésével a 93/13 irányelv 3. cikke (1) és (3) bekezdésének a 93/13 irányelv melléklete 1. pontjának i. alpontjával összefüggésben értelmezett értelmezésére, valamint arra kérdez rá, hogy egy csoportos biztosítási szerződés keretében a biztosítótársaság hivatkozhat-e a fogyasztóval szemben a biztosított kockázat fedezetét kizáró vagy korlátozó olyan feltételre, amelyet ennek a fogyasztónak a szerződés megkötése előtt nem volt lehetősége megismerni. Noha az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy a jelen esetben a fogyasztó az alapügyben szóban forgó biztosítási szerződés megkötése előtt nem ismerhette meg az érintett feltételeket, e bíróság nem állapítja meg, hogy ez a biztosítási szerződés olyan feltételt tartalmazna, amelynek célja vagy hatása – amint azt e melléklet 1. pontjának i) alpontja kimondja – hogy „a fogyasztót visszavonhatatlanul kötelezik olyan feltételek vonatkozásában, amelyek alapos megismerésére nem volt tényleges lehetősége a szerződés megkötése előtt”. Ebből következik, hogy ezt a kérdést sem az említett irányelv 3. cikkének (3) bekezdése, sem az említett melléklet alapján nem szükséges megvizsgálni.

- 37 Másodszor, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az említett bíróság e kérdéssel először is azt szeretné megtudni, hogy milyen következményei vannak annak, ha valamely szerződés megkötése előtt nem ismerik meg e szerződés fő tárgyára vonatkozó feltételeket, köztük a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó feltételeket, e feltételek tisztességtelenségének értékelése szempontjából, valamint azt, hogy az ilyen feltételekre, amennyiben azokat nem közölték előzetesen a fogyasztóval, lehet-e a fogyasztóval szemben hivatkozni, ha nem ismerhette meg azokat, és hogy az a tény, hogy a szerződő fél felelőssé tehető e megismerés elmaradásaért, olyan tényezőnek minősül, amelyet figyelembe kell venni ezen értékelés során.
- 38 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését és 4–6. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a biztosítási szerződésnek a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó olyan kikötésére, amelyet a fogyasztó a szerződés megkötése előtt nem ismerhetett meg, e fogyasztóval szemben akkor is lehet hivatkozni, ha a szerződő fél felelőssé tehető e megismerés elmaradása miatt, és még akkor is, ha e felelősség megállapítása nem hozza e fogyasztót ugyanabba a helyzetbe, mint amelyben akkor lett volna, ha e biztosítási fedezetből részesült volna.
- 39 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróságnak valamely szerződési feltétel 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett esetlegesen tisztességtelen jellegének vizsgálatára vonatkozó hatásköre azon szempontok értelmezésére vonatkozik, amelyeket a nemzeti bíróság e feltételnek az ezen irányelv rendelkezéseire tekintettel történő vizsgálatakor alkalmazhat vagy alkalmaznia kell. Az említett bíróság feladata tehát, hogy e szempontok alapján az adott tényállás sajátos körülményei függvényében az adott szerződési feltétel konkrét minősítéséről döntsön. Ebből következik, hogy a Bíróságnak arra kell szorítkoznia, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára olyan iránymutatásokat adjon, amelyeket ez utóbbinak figyelembe kell vennie az érintett szerződési feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során (lásd ebben az értelemben: 2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska ítélet, C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631, 91. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 40 E tekintetben a 93/13 irányelv 5. cikkét illetően először is emlékeztetni kell arra, hogy valamely szerződési feltétel átlátható jellege egyike azon tényezőknek, amelyeket e feltétel tisztességtelen jellegének értékelése során a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján (2023. január 12-i D. V. [Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve] ítélet, C-395/21, EU:C:2023:14, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 41 Márpedig, noha egy szerződési feltételnek a feltétel egyértelműségének vagy érthetőségének hiánya miatti átláthatatlansága olyan tényező lehet, amelyet figyelembe kell venni a feltétel tisztességtelenségének megítélése során, az átláthatóság abból eredő hiánya, hogy a fogyasztó a szóban forgó szerződés megkötése előtt nem ismerhette meg a feltételt, még inkább ilyen tényezőnek minősülhet.
- 42 Másodszor, valamely szerződési feltétel tisztességtelenségének értékelése keretében, amelyet a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján a nemzeti bíróságnak kell elvégeznie, e bíróság feladata egyrészt annak vizsgálata, hogy megsértették-e a jóhiszeműség követelményét, másrészt annak vizsgálata, hogy e rendelkezés értelmében a fogyasztó kárára jelentős egyenlőtlenség áll-e fenn (2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820, 49. pont, valamint az

ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezen irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően az említett bíróságnak ezen értékelést többek között a szerződéskötés időpontjára és a szerződéskötés összes körülményére tekintettel kell elvégeznie.

- 43 Egyrészt, ami a jóhiszeműség követelményét illeti, rá kell mutatni arra, hogy – amint az a 93/13 irányelv tizenhatodik preambulumbekkezdéséből kitűnik – a jóhiszeműség értékelésének keretében a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie többek között a felek alkupozíciójának erősségét, és azt, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót az érintett szerződési feltétel elfogadására.
- 44 A jelen ügyben – és ezt a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia – LP az írásbeli észrevételeiben e tekintetben azt állította, hogy „követelmény” volt, hogy ő és a házastársa is aláírja a biztosítási szerződést annak érdekében, hogy a szóban forgó banki kölcsönt e vagyontárgy megvétele céljából megkapja. Ez alkalommal kizárólag az e szerződéshez való csatlakozásra vonatkozó, a bank által nekik tett ajánlatot írták alá, anélkül hogy e szerződés teljes tartalmáról tájékoztatták volna őket. Ezt a csatlakozásra vonatkozó ajánlatot állításuk szerint az a banki alkalmazott töltötte ki, aki a szerződést aláírás céljából átadta nekik. LP állítása szerint anélkül írta alá az említett ajánlatot, hogy a biztosított kockázat fedezetének kizárására vonatkozó bármely feltételt felolvastak volna neki.
- 45 Másrészt, azon kérdést illetően, hogy valamely szerződési feltétel a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz-e elő a fogyasztó kárára, a nemzeti bíróságnak az állandó ítélkezési gyakorlat szerint meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi megtárgyalást követően elfogadja e feltételt (lásd különösen: 2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska ítélet, C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631, 93. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 98. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 46 Ezért annak megállapításához, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló szerződési feltételek a fogyasztó kárára ilyen egyenlőtlenséget idéznek-e elő, figyelembe kell venni az összes olyan körülményt, amelyről az eladónak vagy szolgáltatónak, illetve képviselőjének a szerződés megkötésekor tudomása lehetett, és amely alkalmas volt arra, hogy befolyásolja a szerződés későbbi teljesítését. A nemzeti bíróságnak tehát meg kell határoznia, hogy a fogyasztó megkapta-e az összes olyan információt, amely hatással lehet az ugyanazon szerződésből eredő kötelezettségeinek terjedelmére, és amely lehetővé teszi számára, hogy felmérje többek között a szerződésből eredő következményeket.
- 47 E tekintetben az a körülmény, hogy a fogyasztó a szóban forgó szerződés megkötését megelőzően nem ismerhetett meg valamely szerződési feltételt, lényeges elem e feltétel esetleges tisztességtelenségének értékelésénél, amennyiben ez a körülmény a fogyasztót olyan kötelezettségek vállalására készítheti, amelyeket egyébként nem vállalt volna, és következésképpen jelentős egyenlőtlenséget idézhet elő az e szerződésben részt vevő felek kölcsönös kötelezettségei között.

- 48 A jelen esetben LP-nek nem volt lehetősége sem arra, hogy a biztosítási szerződésnek a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó feltételeit megismerje, sem arra, hogy a szerződés megkötésekor tájékoztassa az Ocidentalt az egészségi állapotáról, mivel az említett szerződéshez való csatlakozáskor nem töltött ki semmilyen, az egészségi állapotára vonatkozó kérdőívet.
- 49 E körülmények között, amelyeket a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia, a biztosított kockázat fedezetére vonatkozó ilyen kizáró vagy korlátozó feltételek alkalmazásából az következik, hogy a fogyasztó a kockázat bekövetkezése esetén már nem részesül e fedezetből, és hogy főszabály szerint attól a naptól kezdve, amikor megállapítást nyer, hogy a fogyasztó olyan, már korábban fennálló egészségügyi probléma miatt, amelyről nem volt lehetősége tájékoztatni a biztosítót, tartósan keresőképtelen, a kölcsön fennmaradó részleteit saját magának kell megfizetnie. Adott esetben meg kell fizetnie e törlesztőrészletek legalább egy részét, ha az alapügyben szóban forgóhoz hasonló alkalmazandó nemzeti szabályozás alapján a bank felelőssé tehető az e feltételek közlésének elmulasztásából eredő kárért, anélkül azonban, hogy a fogyasztót ugyanabba a helyzetbe hozná, mint amelyben akkor lett volna, ha az említett fedezetben részesült volna. Az említett fogyasztó tehát olyan helyzetbe kerülhet, amelyben a tartós keresőképtelenségéből eredő jövedelemkiesés miatt nehéz, sőt lehetetlen számára e részletek visszafizetése, noha éppen e kockázat ellen kívánta magát biztosítani az alapügyben szereplőhöz hasonló biztosítási szerződés megkötésével.
- 50 Így az eladó vagy szolgáltató – mivel nem teszi lehetővé az érintett fogyasztó számára, hogy e szerződés megkötése előtt megismerje az említett szerződési feltételeket, és az említett szerződés megkötésének valamennyi következményét – az esetleges tartós keresőképtelenségéből eredő említett kockázatot részben vagy egészben e fogyasztóra hárítja.
- 51 Ha a kérdést előterjesztő bíróság a jelent ügy sajátos körülményeinek értékelését követően azt állapítaná meg, hogy a jelen ügyben a jóhiszeműség követelménye ellenére az Ocidental az átláthatóság követelményének LP-vel szembeni tiszteletben tartása mellett észszerűen nem várhatta el, hogy LP a szóban forgó szerződési feltételeket egyéni tárgyalás eredményeként elfogadja, akkor e bíróságnak meg kell állapítania e szerződési feltételek tisztességtelen jellegét.
- 52 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban a nemzeti bíróság feladata, hogy a tisztességtelenség nyilvánított, és ennél fogva semmis szerződési feltétel alkalmazását mellőzze annak érdekében, hogy az többé ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve ha a szerződési feltétel alkalmazásának mellőzését a fogyasztó ellenzi (2020. július 16-i Caixabank és Banco Bilbao Vizcaya Argentaria ítélet, C-224/19 és C-259/19, EU:C:2020:578, 50. pont).
- 53 A jelen ügyben ebből az következik, hogy a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó kikötésre nem lehet hivatkozni LP-vel szemben. E következtetést nem kérdőjelezheti meg a kérdést előterjesztő bíróság által említetthez hasonló nemzeti szabályozás, amelynek értelmében az a szerződő fél, aki nem tett eleget az e szabályozás értelmében őt terhelő, a szerződési feltételek közlésére vonatkozó kötelezettségének, köteles megtéríteni az ilyen közlés elmulasztásából eredő kárt, azonban nem teszi lehetővé azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e fedezetben való részesülése esetén lett volna. Az említett szabályozás, amely a közlés hiányának polgári jogi felelősségi következményeire vonatkozik, nem befolyásolhatja azt a tényt, hogy a tisztességtelenség minősített szerződési feltételre a fogyasztóval szembeni nem lehet hivatkozni a 93/13 irányelv értelmében.

- 54 Végül, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint, a tisztességtelen jelleg megállapításának lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltétel hiányában lett volna (2023. január 12-i D. V. [Ügyvédi munkadíjak – Óradíj elve] ítélet, C-395/21, EU:C:2023:14, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 55 Az a tény azonban, hogy a fogyasztóval szemben nem lehet hivatkozni az ilyen tisztességtelennek minősített feltételre, nem érinti a szerződő félnek a biztosítóval szembeni polgári jogi felelősségével kapcsolatos esetleges következményeket, amelyek abból erednek, hogy a szerződő fél nem közölte a fogyasztóval ezt a szerződési feltételt.
- 56 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését, valamint 4–6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy ha a nemzeti bíróság tisztességtelennek minősíti valamely biztosítási szerződésnek a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó olyan feltételét, amelyet az érintett fogyasztó e szerződés megkötése előtt nem ismerhetett meg, e bíróság köteles mellőzni e feltétel alkalmazását annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat e fogyasztó vonatkozásában.

A költségekről

- 57 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (kilencedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv huszadik preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezett 4. cikkének (2) bekezdését és 5. cikkét**

a következőképpen kell értelmezni:

a fogyasztó számára mindig lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződéskötést megelőzően megismerhesse a szerződésben szereplő összes feltételt.

- 2) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését és 4–6. cikkét**

a következőképpen kell értelmezni:

ha a nemzeti bíróság tisztességtelennek minősíti valamely biztosítási szerződésnek a biztosított kockázat fedezetének kizárására vagy korlátozására vonatkozó olyan feltételét, amelyet az érintett fogyasztó e szerződés megkötése előtt nem ismerhetett meg, e bíróság köteles mellőzni e feltétel alkalmazását annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat e fogyasztó vonatkozásában.

Aláírások